

Myndlist

Brandt

Schou Christensen

oppenheim

Listahandverk millum surrealistisk avantgarde og super-design

YOU NEVER KNOW THE NOISE NOR THE COLOR OF THINGS
THAT'S ALL I KNOW! BUT I KNOW THAT...
(JEAN GARBIN)

Guðrún Þoulson

Á

metalverkstaðnum á Bauhausskúlanum framleiddi Marianne Brandt (1893-1983) í 1924 tekannuna úr silvuri og ibenholt sum prototypu. Og kannan er vörðin eitt ikon fyri

Bauhaus.

Í 1936 framsýndi Méret Oppenheim (1913-1985) verkið *Object* í París. Koppur, tallerkur og teskeið í pelsi. Verkið er við tíðini vörðin eitt ikon fyri surrealismuna.

Er nakar skilskapur millum hesar lutir? Koppurin sum objekt ella objektið sum kanna? Kann ein siga, at lutirnir báðir umboða tveir ekstremar, tvey ytri punkt á eini samhangandi linju? Og um so er, kann man definera eitt rúm millum nevndu ytru mörk?

Spiltur muður

Oppenheim tekur koppin, eitt ready-made og við at »lata hann í pels« broytur hon alla søguna, sum er tengd at koppinum, tað heimliga, gerandisliga, ómedvitna, feminina o.s.fr og koppurin sum triviellur gerandislutur missir endaliga sítt sakloysi. Tann friðfulli temuðurin er fyri allar tíðir órógvður.

Oppenheim legði óendalig lög av assosíatíonum oman á henda gerandisliga lutin, sum har við ma. fekk seksuellar yvirtónar.

Surrealistarnir gjørdur upp við siðbundnu, borgarligu og peningaligu tegndu listini og hugkveikt av freudeanismuni vendu tey sær inni eftir móti sínum egna dulviti og ómetvitna

seksualiteti, at finna myndaevni. Surrealistar virkaðu innan flest allar listagreinar og í 1924 niðurfeldi André Breton sínar tankar í Surrealistiska manifestið.

Bauhausskúlin var ein rørsla (1919-1933), sum á slóðbrótandi hátt samantvinnaði list og design á høgum stóði. Rákið var hugmyndaliga rótfest og umfataði ma. listagreinar sum myndlist, listahandverk, sjónleik, grafiska list, byggilist og skúlin hevur enn í dag, (hann var niðurlagdur av nazistunum) avgerandi týðning fyri, hvussu vit fata gott listahandverk og góða list.

Kannan hjá Marionnu Brandt er ein reindyrkan av objektinum te-kanna, og ein ideel samanrenning av formi og funktión. Kannan er ein estetisk uppgerð við yvirbroderaðu historismuni, sum var ráðandi tá í tíðini. Skapið á kannuni byggir á grundformar, kúlu og keylu. Hon líkur øll krøv sum ein te-drekkari kann seta- og nærkast samstundis í skapi frian, abstraktan skulptur. Kannan varð ongantíð sett í framleiðslu, men er í dag eitt dýrmett savnaraobjekt, sum finst í heilt fáum eintøkum.

Listahandverkið er deytt!

Ole Lislerud professari á Kunsthøyskolen í Oslo (2000-12) helt á seminarinum Havið í Norðurlandahúsinum 2011 heldur provokerandi fyri at: Kunsthåndværket er død. Í síni tíð sum leiðari fyri keramiksku deildini á Kunstakademiiinum slapp hann sær av við alla siðbundna útgerð í sambandi

við keramik framleiðslu td. dreyguskivurnar, fekk til vega risastórar og framkomnar ovnar, og introduceraði harvið monumental keramik til sínar studentar. Eftir hansara tykki eru listahandverkarar noyddir at koma útum eingjagardarnar og út í almenna rúmið og burtur úr sjálvsjáltandi estetikkinum.

Lat tað vera sagt beinanvegin, at kjakið er heitt millum tey sum ferðast í listahandverkaraumhvørvinum! Og at tað eru listahandverkarar sum leggja Lislerud undir beinleiðis at undirgrava økið við sínum hugsanum.

Leingi livi listahandverkið!

Lislerud fær dyggiligt mótspæl frá sínum starvsfelaga Jorun Veiteberg dr. phil. í listasøgu.

Hon kjakast í bók síni *Kunsthåndverk- Frå tause ting til talandi objekt* (2005) ma. um søgu og status hjá listahandverkinum.

Siðvenjan er, at hugtakið listahandverk verður flokkað út frá tilfarinum: tekstil, keramik, glaslist, metal og træ. Áðrenn orðið listahandverk gjørdist hevd, brúki mann heitið brúkslist. Tvs. definitiónin var tengd at, um luturin var at nýta til eitt hvørt.

Í okkara vestligu mentan skilja vit ímillum hold og anda. Og andarlígar mentur verða mettar, at hava hægri tign, enn holdsligar mentur. Myndlistin og yrkingin hevur hægstu tign. Í aðru røð koma høgmyndalist og skaldskapur td. Og verður listahandverkið javnsett við tað holdsliga og sansaliga,

verður tað um somu leið minni tignarlígt.

Um listahandverkið kann definera út frá eini serligari kenslu fyri tað sansaliga, verður tað sett upp í móti tí reflekterandi.

Tað er skiligt, at hesar definitiónir kennast sera avmarkandi og stereotypar. Hulin og innantóm hugtøk. Tað er eisini greitt, at skilmark í millum ymsar listarlíga desiplinir broytast og eru tengd at tíð og stað.

Í 1700- talinum varð *Fine Art*, (myndlist) og vakurleiki tvær síður av somu sök. Í dag verður hugtakið Visual Art mett at vera eitt meira hósandi heiti og meira sameint við listina sum atfinningarsama praksis.

Eitt annað dømi um ymsar áskoðanir gjøgnum tíðirnar er »lagnan« hjá ornamentinum:

Seinst í 1800- árunum tók rørslan Arts and Crafts seg upp í Onglandi. Ornamentið var í hásæti.

Í 1908 fer arkitekturin Adolf Loos (1870-1933) í hernað ímóti ornamentinum, sum hann kallar eitt forbannilsi. Við calvinistiskari strangheit lúkar hann alt óneyðugt skreyt burtur úr arkitektúrnum.

Hundrað ár seinni í 2010 tekur Bjørn Nørgaard Ornamental Shelves fyri fyrirøkuna Montana Møbler. Har í eru 40 tesur ella labels um ma. arkitektur, list, handverk og býarplanlegging. Bjørn Nørgaard sigur har ma.: Ornamentets rytme sætter mennesket i forhold til arkitekturen.

Aftur og fram er ikki altíð líka langt.